

gelast door een orgaan dat niet kan worden beschouwd als een 'gerecht' in de zin van art. 6 EVRM, waren de betreffende waarborgen niet aanwezig. Reeds om die reden is art. 8 EVRM geschonden, aldus het EHRM.

6) Maar ook op een ander punt voldoet de inbreuk op het privéleven niet: de 'wet' komt in dit geval niet tegemoet aan de kwaliteitseisen die het EHRM daaraan stelt. Een wet moet wat betreft haar gevolgen voorzienbaar zijn. De tuchtnorm 'kennelijke en grove schending van het recht', waaraan de tuchtkamer toetste, is open geformuleerd. Is dan wel voorzienbaar welke gedraging van een beklaagde rechter wordt verwacht? Het EHRM heeft in het algemeen geen moeite met open tuchtnormen: het erkent dat het moeilijk kan zijn om wetten met grote precisie op te stellen en dat een zekere mate van flexibiliteit wenselijk kan zijn, specifiek ook in tuchtrechtelijke context. Een specifieke en vaste interpretatiepraktijk met betrekking tot de tuchtnorm is echter van belang bij het criterium van voorzienbaarheid (par. 274). Hiermee volgt het EHRM ook de lijn die al in eerdere beoordeling van tuchtkwesties uiteengezet is, zie bijvoorbeeld de eerdergenoemde kwestie *Volkov / Oekraïne*.

7) Van een dergelijke specifieke en vaste interpretatiepraktijk was volgens het EHRM bij de veroordeling van Juszczyszyn geen sprake. Het afgeven van een ongerechtvaardigde of onjuiste rechterlijke beslissing, zoals Juszczyszyn werd verweten, was in nationale jurisprudentie niet eerder als 'kennelijke en grove schending van het recht' gekwalificeerd. Sterker nog, het HvJEU had eerder opgemerkt dat in de jarenlange rechtspraak van de Poolse Hoge Raad een bijzonder restrictieve uitleg van het begrip 'kennelijke en grove schending van het recht' in de zin van de betreffende wetsbepaling werd gegeven (par. 275-280).

8) De wijze waarop het EHRM hier het vereiste van voorzienbaarheid uitlegt is hier een begrijpelijke extra waarborg tegen willekeurige toepassing van een open (tucht)norm. Voor de Nederlandse tuchtpraktijk is deze overwegingen dan ook van belang: de tuchtnormen die in Nederland in verschillende stelsels zijn opgenomen zijn veelal ook open geformuleerd. Zo stellen art. 46 Advocatenwet en art. 47 Wet BIG tuchtrechtelijk

strafbaar (onder meer) handelen of nalaten dat in strijd is met hetgeen 'een behoorlijk arts / advocaat betaamt'. Op grond van deze beslissing van het EHRM mogen beklaagden verwachten dat aan een gegrondverklaring van de klacht een specifieke en vaste interpretatiepraktijk van de tuchtnorm door de tuchtrechter ten grondslag ligt. Dat is overigens niet hetzelfde als dat de specifieke gewraakte handeling steeds vooraf gecodificeerd dient te zijn.

9) Overigens kent art. 8 EVRM nóg een beschermingstrede, in de vorm van de noodzakelijkheids-toets. Ook wanneer de beperking van het privéleven bij wet voorzien is, dan dient deze 'in een democratische samenleving noodzakelijk' te zijn. Het EHRM zag geen noodzaak meer om op dit vereiste in te gaan, maar het is nuttig om te weten dat het EHRM hier ook nog wel eens milder oordeelt dan de nationale (tucht)rechters doen. Zie de eerder aangehaalde Azerbeidzjaanse kwesties.

Mr. M.F. Mooibroek
Advocaat bij KBS Advocaten N.V. en redactielid van Tijdschrift Tucht recht.

10

De welhaast onontwarbare kluwen van kernwaarden en het begrip integriteit

Raad van Discipline Den Haag
29 augustus 2022, 22-093/DH/RO,
ECLI:NL:TADRSGR:2022:134
(mr. H.C.A. Groot, mr. T. Hordijk, mr. M.A.M. Wagemakers, mr. M.J. Smit, mr. D.G.M. van den Hoogen)
Noot Mr. N.A. de Leon-van den Berg

Advocaten tucht recht. Integriteit. Kernwaarden. Tucht norm.

[Art. 10a, art. 46 Advocatenwet]

In de deze zaak was er sprake van een beroepsfout. In de onderliggende civiele procedure draaide het kennelijk om (activiteiten van) de eenmanszaak (van klager) en de overgang van de onderneming (en de inbreng van vorderingen van

de eenmanszaak) op klaagster. De Raad van Discipline heeft geoordeeld dat verweerder daarbij een beroepsfout heeft gemaakt, omdat verweerder geen gebruik heeft gemaakt van eventuele mogelijkheden om te voorkomen dat de zaak van zijn cliënt zou stranden op de niet-ontvankelijkheid van zijn cliënt, klaagster. Verweerder had bijvoorbeeld en naar aanleiding van een in de procedure opgeworpen bevoegdheidsincident feitelijk dienen te onderbouwen dat de vordering van de eenmanszaak was overgedragen aan klaagster, door het overleggen van een akte van inbreng. Verweerder heeft dit nagelaten, terwijl hij tijdens de mondelinge behandeling had verklaard dat hij de inbreng aan de hand van stukken kon aantonen en bovendien een daartoe strekkende bewijsopdracht kreeg van de rechtbank. Vervolgens heeft verweerder klaagster opdracht heeft gegeven voor het verrichten van bouwwerkzaamheden in zijn privéwoning, hetgeen heeft geleid tot onenigheid tussen klagers en verweerder.

De Raad van Discipline heeft geoordeeld dat verweerder door zakelijke en privébelangen te vermengen zijn onafhankelijkheid en integriteit op het spel heeft gezet. Verweerder heeft in strijd met meerdere kernwaarden gehandeld, te weten onafhankelijkheid, integriteit, deskundigheid. Dit alles is onbetamelijk en derhalve legt de raad de maatregel van schrapping van het tableau op.

1. (...) B.V. klaagster
2. (...) klager
gevestigd en wonende te (...)
klagers over:
verweerder

Raad:

1. Verloop van de procedure

1.1 Op 21 december 2020 hebben klagers bij de deken van de Orde van Advocaten in het arrondissement Rotterdam (hierna: de deken) een klacht ingediend over verweerder.

1.2 Op 1 februari 2022 heeft de raad het klacht-dossier met kenmerk R 2022/12 van de deken ontvangen.

1.3 De klacht is behandeld op de zitting van de raad van 18 juli 2022. Daarbij was klager 2 aanwezig. Verweerder is zonder bericht aan de raad niet op de zitting verschenen.

1.4 De raad heeft kennisgenomen van het in 1.2 genoemde klachtdossier en van de op de inventarislijst genoemde bijlagen 1 tot en met 18.

2. Feiten

2.1 Voor de beoordeling van de klacht gaat de raad, gelet op het klachtdossier en de op de zitting afgelegde verklaringen, uit van de volgende feiten.

2.2 Klager dreef een eenmanszaak. De (activiteiten van) de eenmanszaak zijn in of omstreeks december 2018 overgegaan op klaagster.

2.3 Op 4 april 2019 heeft verweerder, namens klaagster, een verzoekschrift ingediend strekkend tot het leggen van conservatoir beslag ten laste van mevrouw W. In het verzoekschrift staat dat klaagster voorheen handelde als eenmanszaak. Op 5 april 2019 is conservatoir beslag gelegd op de woning van W.

2.4 Op 18 april 2019 heeft klaagster, bijgestaan door verweerder, W gedagvaard. Aan de vordering ligt ten grondslag dat W facturen van klaagster voor verrichtte werkzaamheden niet heeft betaald. Ook in de dagvaarding wordt vermeld dat klaagster voorheen handelde als eenmanszaak.

2.5 Op 26 juni 2019 heeft W een conclusie van antwoord ingediend en een incident tot niet-ontvankelijkheid van klaagster opgeworpen. W heeft gesteld dat de vordering van de eenmanszaak niet is overgegaan op klaagster. In onderdeel 29 van de conclusie staat onder meer dat de gemachtigde van W de eenmanszaak heeft aangeschreven op 21 maart 2018, in verband met ondeugdelijk uitgevoerde werkzaamheden.

2.6 Bij antwoord in het incident, waarschijnlijk ingediend in juli 2019, maar kennelijk abusievelijk gedagtekend op 1 mei 2019, heeft verweerder geschreven dat, zakelijk weergegeven, W een overeenkomst heeft gesloten met de eenmanszaak en dat de eenmanszaak is ingebracht in klaagster.

2.7 Op 28 februari 2020 heeft verweerder een nadere akte tevens houdende (voorwaardelijke) conclusie van antwoord in reconventie ingediend. In dit processtuk heeft verweerder woordelijk herhaald wat ook is geschreven in het antwoord in het incident ten aanzien van de ontvankelijkheid van klaagster in de vordering op W.

2.8 Op 28 februari 2020 heeft een comparitie van partijen plaatsgevonden. Het proces-verbaal vormt onderdeel van het klachtdossier. Over de ontvankelijkheid van klaagster in de vordering op

W heeft verweerder het volgende gezegd tijdens de comparitie:

“Het is meer dan normaal en gebruikelijk dat een eenmanszaak in de besloten vennootschap wordt ingebracht. De eenmanszaak V(...) bestaat niet meer. Na de inbreng is op 10 december 2018 (...) nl opgericht. Dat blijkt uit het als productie 6 en 7 ingebrachte uittreksel uit het handelsregister. De einddatum van de eenmanszaak V(...) is 10 december 2018. Indien de rechtbank meer bewijsstukken verlangt om de inbreng in de BV aan te tonen, kan [klaagster] die stukken in het geding brengen.” De gemachtigde van W heeft tijdens de zitting verklaard dat uit de oprichtingsakte van klaagster niet blijkt dat de eenmanszaak is ingebracht.

2.9 Op 15 april 2020 heeft de rechtbank tussen-vonnis gewezen in de procedure van klaagster tegen W. Hierin heeft de rechtbank vastgesteld dat een overeenkomst tot stand is gekomen tussen de eenmanszaak en W. Of de vordering op W door de eenmanszaak is overgedragen aan klaagster zou moeten blijken uit de oprichtingsakte van klager, zo overweegt de rechtbank. De oprichtingsakte is echter niet aan de rechtbank overgelegd. De rechtbank heeft vervolgens aan klaagster opgedragen om aan te tonen dat de vorderingen van de eenmanszaak op W zijn overgedragen aan klaagster.

2.10 Op 1 juli 2020 heeft de rechtbank eindvonnis gewezen in de procedure van klaagster tegen W. De rechtbank heeft klaagster niet-ontvankelijk verklaard in de vordering op W. Volgens de rechtbank is op grond van de stellingen van klaagster en de door haar overgelegde documenten niet vast te stellen dat de vorderingen op W van de eenmanszaak op goederenrechtelijk correcte wijze zijn overgegaan op klaagster.

2.11 Klaagster heeft een document overgelegd waarin in september 2020 tussen verweerder en klager in zijn hoedanigheid van directeur van klaagster gewisselde WhatsApp-berichten zijn weergegeven. De WhatsAppwisseling begint met het verzoek van klager aan verweerder om te betalen. Verweerder laat al snel blijken ontevreden te zijn over het door klaagster en anderen geleverde werk. Verweerder heeft vervolgens de volgende berichten naar klager gestuurd:

“Ik hoop dat je geniet van de foto’s. Dagvaarding volgt wel.”

“Gewoon ordinair prutswerk wat jij levert!”

“Jij legt jou werkzaamheden neer na het leveren van prutswerk”

“Beetje de jongens acht mijn rug om bedreigen om het werk neer te leggen.

Achterbaks figuur ben jij!”

“Achterbaks figuur. Ik bepaal zelf wel hoe ik met jou communiceer.”

“Hey achterbakse druk tijdens de vakantie begrijp ik zo. Goed bezig! Geniet er van ik weet waar je mee bezig bent! Succes achterbakse!! “

“Vergeet niet iedereen uit te schelden!! Succes!!”

2.12 Op 3 oktober 2020 heeft loodgietersbedrijf C een bedrag van € 3.000,- exclusief btw in rekening gebracht bij de holding bv van verweerder voor een luifel. De factuur heeft nummer 20-069.

2.13 Op 8 december 2020 heeft klaagster het volgende geschreven aan (het kantoor van) verweerder:

“Wij betwisten de volgende facturen;

Factuur 100102314

Factuur 100102588

Factuur 100102628

Factuur 100102654

Factuur 100102665

Factuur 100102692

Factuur 100102729

Factuur 100102747

Factuur 100102755

De DAS heeft aangegeven dat ook zij de facturen betwisten. De DAS gaat hiervoor contact opnemen met [verweerder].

De 10% die door Vochtweg betaald moeten worden zijn voldaan tot factuur 100102692. Vanuit [klaagster] is dit voorjaar factuur 20-161 a € 2338,43 incl. BTW verstuurd aan [verweerder] toen de werkzaamheden omschreven in deze factuur reeds waren uitgevoerd. Mondeling is met [verweerder] overeengekomen dat deze kosten verrekend zouden worden met de 10% die vanuit [klaagster] betaald moesten worden. Vandaar dat deze factuur vervolgens is gecrediteerd door [klaagster]

(creditfactuur 20-171).

Aangezien wij alle (openstaande)facturen vanuit jullie betwisten, wat wordt ondersteund door de DAS, staat er in feite nog een groot bedrag aan [klaagster] open. Te weten;

– Factuur 20-185 a € 3900,00 incl. BTW (stucadoorswerkzaamheden)

– Factuur 20-170 a € 135,00 incl. BTW (Container)

– Factuur 20-155 a € 1504,00 incl. BTW (Reparatie fouten derden en sauswerk)

– Op verzoek van [verweerder] is er door [klaagster] € 3000,- contant voorgeschoten aan het bedrijf C(...) die werkzaamheden heeft uitgevoerd in M(...). Factuur nummer 20-069 (verstuurd vanuit C(...))

Dit proces gaat als volgt verlopen. De DAS neemt contact op met [verweerder] over de facturen. Deze email wordt ook verstuurd aan de DAS. Volgens zal er toch gekeken moeten worden naar de facturen die nog open staan aan [klaagster]. Indien de openstaande facturen aan [klaagster] worden voldaan en de facturen vanuit jullie worden aangepast zullen wij aan onze betalingsverplichting voldoen. Tot die tijd wachten wij bericht van de DAS af”

2.14 Uit een e-mailwisseling die van 17 tot en met 24 december 2020 is gevoerd tussen mr. Z namens klaagster, de deken en verweerder, blijkt dat verweerder niet bereid was om het dossier aan mr. Z te verstrekken, in verband met (gedeeltelijk) onbetaalde declaraties. De deken heeft op 17 december 2020 geoordeeld dat verweerder het dossier toch moest verstrekken omdat klaagster in procesnood verkeerde en omdat het grootste deel van de declaraties wel was voldaan. Op 21 december 2020 heeft mr. Z aan de deken laten weten dat verweerder het dossier nog altijd niet had verstrekt. Op 22 december 2020 heeft verweerder het volgende geschreven:

“Het onderstaande is niet besproken tijdens ons telefonisch overleg.

Ondergetekende heeft te kennen gegeven nog enkele vragen te hebben over het vooringenomen standpunt [deken]. U hebt aangegeven hier geen rol in te hebben, dus ook daarom is uw onderstaande e-mail onbegrijpelijk.

Ik geef mr. Z(...) dan ook 24 uur om zijn e-mail te herzien en zijn excuses aan te bieden.

Gezien het bovenstaande zie ik vragen per e-mail. Telefonisch zal er naar u niet meer gereageerd worden. (...)”

Mr. Z heeft op 24 december 2020 aan de deken en verweerder laten weten dat hij het dossier heeft ontvangen van de advocaat van de wederpartij.

2.15 Per 19 februari 2021 heeft verweerder zich laten schrappen van het tableau.

3. Klacht

3.1 De klacht houdt, zakelijk weergegeven, in dat verweerder tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft ge-

handeld als bedoeld in artikel 46 Advocatenwet. Klagers verwijten verweerder het volgende.

a) Verweerder is tekortgeschoten in de bijstand aan klaagster in de zaak tegen W.

b) Verweerder heeft klaagster benadeeld in verband met de werkzaamheden die klaagster voor verweerder heeft verricht.

c) Verweerder heeft zich via WhatsApp onbehoorlijk uitgelaten tegen klager.

d) Verweerder heeft geweigerd om het dossier van klaagster te verstrekken aan de opvolgend advocaat.

3.2 De stellingen die klagers aan de klacht ten grondslag hebben gelegd worden hierna, voor zover van belang, besproken.

4. Verweer

4.1 Verweerder heeft tegen de klacht geen verweer gevoerd. Op verzoeken van de deken om te reageren heeft verweerder niet geantwoord. Ook in de procedure bij de raad heeft verweerder niet van zich laten horen.

5. Beoordeling

Toetsingskader

5.1 De raad neemt bij de beoordeling van de klacht als uitgangspunt dat, gezien het bepaalde in artikel 46 Advocatenwet, de tuchtrechter mede tot taak heeft de kwaliteit van de dienstverlening te beoordelen indien daarover wordt geklaagd. Bij deze beoordeling geldt dat de tuchtrechter rekening houdt met de vrijheid die de advocaat heeft met betrekking tot de wijze waarop hij een zaak behandelt en met de keuzes waar de advocaat bij de behandeling van de zaak voor kan komen te staan. De vrijheid die de advocaat heeft met betrekking tot de wijze waarop hij een zaak behandelt en de keuzes waar hij voor kan komen te staan zijn niet onbepaald, maar worden begrensd door de eisen die aan de advocaat als opdrachtnemer in de uitvoering van die opdracht mogen worden gesteld en die met zich brengen dat zijn werk dient te voldoen aan datgene wat binnen de beroepsgroep als professionele standaard geldt. Die professionele standaard veronderstelt een handelen met de zorgvuldigheid die van een redelijk bekwame en redelijk handelende advocaat in de gegeven omstandigheden mag worden verwacht (zie Hof van Discipline 5 februari 2018 ECLI:NL:TAHVD:2018:32). Daarbij wordt opgemerkt dat binnen de beroepsgroep wat betreft de vaktechnische kwaliteit geen sprake is van breed

gedragen, schriftelijk vastgelegde professionele standaarden. De raad toetst daarom of verweerder heeft gehandeld met de zorgvuldigheid die van een redelijk bekwame en redelijk handelende advocaat in de gegeven omstandigheden mag worden verwacht. (HvD 3 april 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:80).

Klachtonderdeel a)

5.2 Naar het oordeel van de raad had verweerder moeten weten dat W een overeenkomst had met de eenmanszaak. Reeds hierom had verweerder in zijn processtukken aandacht moeten besteden aan de overgang van de onderneming en de inbreng van vorderingen van de eenmanszaak in klagster. Verweerder heeft in de processtukken wel telkens gemeld dat de eenmanszaak is overgegaan op klagster, maar hij heeft geen aandacht besteed aan de overname van de vordering op W.

5.3 De raad stelt vast dat verweerder uiterlijk op 26 juni 2019 wist dat W zich op het standpunt stelde dat zij een overeenkomst had gesloten met de eenmanszaak en dat klagster in de vordering niet ontvankelijk was. Verweerder had naar aanleiding van het door W opgeworpen bevoegdheidsincident feitelijk moeten onderbouwen dat de vordering van de eenmanszaak was overgedragen aan klagster, door het overleggen van een akte van inbreng. Verweerder heeft dit nagelaten, ook nadat hij tijdens de mondelinge behandeling had verklaard dat hij de inbreng aan de hand van stukken kon aantonen en bovendien een daartoe strekkende bewijsopdracht kreeg van de rechtbank. Voor zover niet ondubbelzinnig aangevoerd kon worden dat de vordering op W was overgegaan op klagster, had verweerder een tweede dagvaarding kunnen uitbrengen namens de eenmanszaak.

5.4 Verweerder had dus mogelijkheden om te voorkomen dat de zaak zou stranden op de ontvankelijkheid van klagster. Verweerder heeft deze niet benut. Hij heeft volhard in zijn onvoldoende onderbouwde standpunt dat de vordering op W op rechtsgeldige wijze was overgegaan op klagster. Verweerder heeft hiermee naar het oordeel van de raad een beroepsfout gemaakt en de belangen van klagster geschaad. Klachtonderdeel a is gegrond.

5.5 De raad voegt toe dat aan het oordeel van de raad geen conclusie kan worden verbonden over de afloop van de zaak als deze niet was gestrand op de ontvankelijkheid en inhoudelijk was behandeld.

Klachtonderdeel b)

5.6 Uit het dossier blijkt dat verweerder nadat hij van klagster opdracht had gekregen om haar bij te staan in het geschil met W, aan klagster opdracht heeft gegeven voor het verrichten van bouwwerkzaamheden in zijn privéwoning. Deze werkzaamheden hebben, zakelijk weergegeven, geleid tot onenigheid tussen klagers en verweerder.

5.7 Klagster verwijt verweerder, zakelijk weergegeven, dat hij kritiek uit op het door klagster en anderen in de woning verrichte werk en in het verlengde daarvan heeft geweigerd om de kosten van de werkzaamheden te betalen.

5.8 De raad is van oordeel dat het verweerder vrijstond om zijn bezwaren tegen de verrichte werkzaamheden te uiten en om ook bezwaar te maken tegen de facturen die in dat verband zijn gestuurd. Dit is op zichzelf niet onbetamelijk en klachtonderdeel b is in zoverre ongegrond. Of de bezwaren van verweerder terecht zijn is niet ter beoordeling door de tuchtrechter. Dit oordeel is voorbehouden aan de civiele rechter.

5.9 Klagster verwijt verweerder verder dat, zakelijk weergegeven, hij onbetamelijk heeft gehandeld rondom de betaling van de werkzaamheden aan zijn woning.

5.10 Anders dan de deken ziet de raad geen grond om aan te nemen dat verweerder declaraties voor zijn werkzaamheden voor klagster heeft verrekend met facturen voor de werkzaamheden in zijn woning. Het klachtdossier en de stellingen van klager bieden onvoldoende aanknopingspunten om deze conclusie te kunnen trekken.

5.11 De raad stelt echter wel als onweersproken en op basis van stukken in het dossier vast dat klagster op verzoek van verweerder een bedrag van € 3.000,- heeft voorgeschoten aan een bedrijf dat werkzaamheden heeft verricht in of aan de woning van verweerder. Dit blijkt uit de hiervoor in 2.12 weergegeven factuur en de in 2.13 weergegeven e-mail van 8 december 2020. Verweerder heeft klagster dus verzocht om (privé)kosten voor hem te betalen.

5.12 De raad concludeert op grond van het voorgaande dat verweerder eerst zijn zakelijke onafhankelijkheid op het spel heeft gezet door zijn cliënt opdracht te geven tot het (ver)bouwen van zijn woning. Verweerder heeft vervolgens ook zijn financiële onafhankelijkheid ondermijnd door klagster een factuur te laten voorschieten. Verweerder heeft met dit alles niet integer en

daarmee onbetamelijk gehandeld en klachtonderdeel b is in zoverre gegrond.

Klachtonderdeel c)

5.13 De WhatsAppberichten die hebben geleid tot dit klachtonderdeel zijn hiervoor in 2.11 weergegeven. De manier waarop verweerder klager is tegemoet getreden is een advocaat onwaardig. De gedraging van verweerder op dit punt is onbetamelijk en klachtonderdeel c is gegrond.

Klachtonderdeel d)

5.14 Uit de hiervoor in 2.14 weergegeven correspondentie blijkt dat verweerder heeft geweigerd om het procesdossier aan mr. Z te verstrekken. Verweerder heeft ook nadat de deken hem opdroeg het dossier te verstrekken omdat klaagster in procesnood verkeerde volhard in zijn weigering. Dit is jegens klaagster onbetamelijk en onzorgvuldig en klachtonderdeel d is daarom gegrond.

6. Maatregel

6.1 Verweerder heeft zich schuldig gemaakt aan een beroepsfout die voorkomen of hersteld had kunnen worden. Verweerder heeft door zakelijke en privébelangen te vermengen zijn onafhankelijkheid en integriteit op het spel gezet. Verweerder heeft zich onbeschoft uitgelaten tegen klager en hij heeft zonder grond volhard in zijn weigering om het dossier van klaagster aan de opvolgend advocaat te verstrekken. Dit alles is onbetamelijk en vergt dat een zware maatregel wordt opgelegd aan verweerder.

6.2 Verweerder heeft in strijd met meerdere kernwaarden gehandeld (onafhankelijkheid, integriteit, deskundigheid). Verweerder heeft antecedenten op het vlak van kwaliteit van dienstverlening en financiële integriteit; hij heeft in dat verband al meerdere maatregelen opgelegd gekregen die in zwaarte opliepen. Naar het oordeel van de raad is gelet op het voorgaande de maatregel van schraping van het tableau passend.

7. Griffierecht en kostenveroordeling

7.1 Omdat de raad de klacht gedeeltelijk gegrond verklaart, moet verweerder op grond van artikel 46e lid 5 Advocatenwet het door klagers betaalde griffierecht van € 50,- aan hen vergoeden binnen vier weken nadat deze beslissing onherroepelijk is geworden. Klager geeft binnen twee weken na de datum van deze beslissing zijn rekeningnummer schriftelijk aan verweerder door.

7.2 Omdat de raad een maatregel oplegt, zal de raad verweerder daarnaast op grond van artikel 48ac lid 1 Advocatenwet veroordelen in de volgende proceskosten:

- a) € 25,- reiskosten van klagers,
- b) € 750,- kosten van de Nederlandse Orde van Advocaten en
- c) € 500,- kosten van de Staat.

7.3 Verweerder moet het bedrag van € 25,- aan reiskosten binnen vier weken nadat deze beslissing onherroepelijk is geworden, betalen aan klagers. Klagers geven binnen twee weken na de datum van deze beslissing het rekeningnummer schriftelijk aan verweerder door.

7.4 Verweerder moet het bedrag van € 1.250,- (het totaal van de in 7.2 onder b en c genoemde kosten) binnen vier weken nadat deze beslissing onherroepelijk is geworden, overmaken naar rekeningnummer IBAN: NL85 INGB 0000 079000, BIC: INGBNL2A, Nederlandse Orde van Advocaten, Den Haag, onder vermelding van "kostenveroordeling raad van discipline" en het zaaknummer.

Beslissing

De raad van discipline:

- verklaart klachtonderdeel b ongegrond zoals overwogen in 5.8;
- verklaart de klacht voor het overige in alle onderdelen gegrond;
- legt aan verweerder de maatregel van schraping van het tableau op ingaande op de tweede dag na het onherroepelijk worden van deze beslissing;
- veroordeelt verweerder tot betaling van het griffierecht van € 50,- aan klagers;
- veroordeelt verweerder tot betaling van de reiskosten van € 25,- aan klagers, op de manier en binnen de termijn als hiervóór bepaald in 7.3;
- veroordeelt verweerder tot betaling van de proceskosten van € 1.250,- aan de Nederlandse Orde van Advocaten, op de manier en binnen de termijn als hiervóór bepaald in 7.4.

NOOT

Annotatie

- 1) Uit de beslissing die ik hier bespreek, volgt dat de Raad van Discipline (de raad) de kernwaarde integriteit als de belangrijkste kernwaarde be-

schouwt van de vijf kernwaarden die in art. 10a Advocatenwet worden genoemd. De raad lijkt daarmee de lijn van het Hof van Discipline te volgen.

2) Het Hof van Discipline heeft eerder¹ expliciet overwogen dat de kernwaarde integriteit een belangrijke, zo niet de belangrijkste kernwaarde is. Het hof ging in ECLI:NL:TAHVD:2022:135² een stap verder en spreekt van een voor de advocatuur essentiële kernwaarde en zet uiteen waarom de kernwaarde integriteit een essentiële kernwaarde is en waarom dat ook zo behoort te zijn (r.o. 5.27):

‘Een voor de advocatuur essentiële kernwaarde is de kernwaarde integriteit. Een advocaat dient bij de uitoefening in zijn beroep integer te handelen en zich te onthouden van enig handelen dat een behoorlijk advocaat niet betaamt. Deze plicht geldt tegenover alle betrokkenen bij de rechtspleging, waaronder de wederpartij, en vindt haar grondslag in het belang van een goede rechtsbedeling. De advocaat dient als lid van een door de wet bijzonder gepositioneerde beroepsgroep bij te dragen aan de integriteit van zijn beroepsgroep. Integere beroepsuitoefening is essentieel om de bijzondere positie van de advocaat te legitimeren en het vertrouwen in de beroepsgroep te waarborgen. Integer wil zeggen dat de advocaat boven de zaak staat, hij belangenverstregelingen tegen gaat en zich kan verantwoorden voor zijn keuzes, gegeven zijn geprivilegieerde rol binnen de rechtsorde.’

3) Het hof sluit met deze overweging aan bij de tekst van de Memorie van Toelichting bij de kernwaarde integriteit.

4) In rechtsoverweging 5.12 concludeert de raad: *‘(...) op grond van het voorgaande dat verweerder eerst zijn zakelijke onafhankelijkheid op het spel heeft gezet door zijn cliënt opdracht te geven tot het (ver)bouwen van zijn woning. Verweerder heeft vervolgens ook zijn financiële onafhankelijkheid ondermijnd door klaagster een factuur te laten voorschieten. Verweerder heeft*

met dit alles niet integer en daarmee onbetamelijk gehandeld en klachtonderdeel b is in zoverre gegrond. Dat alles is naar oordeel de raad onbetamelijk en rechtvaardigt de zware maatregel die wordt opgelegd aan verweerder, te weten schrapping van het tableau.’

5) En in rechtsoverweging 6.1 en 6.2:

‘6.1 Verweerder heeft zich schuldig gemaakt aan een beroepsfout die voorkomen of hersteld had kunnen worden. Verweerder heeft door zakelijke en privébelangen te vermengen zijn onafhankelijkheid en integriteit op het spel gezet. Verweerder heeft zich onbeschoft uitgelaten tegen klager en hij heeft zonder grond volhard in zijn weigering om het dossier van klaagster aan de opvolgend advocaat te verstrekken. Dit alles is onbetamelijk en vergt dat een zware maatregel wordt opgelegd aan verweerder.

6.2 Verweerder heeft in strijd met meerdere kernwaarden gehandeld (onafhankelijkheid, integriteit, deskundigheid).’

6) Verweerder heeft naar oordeel van de raad meerdere kernwaarden, te weten onafhankelijkheid, integriteit, deskundigheid, geschonden³. Immers, schending van de kernwaarde onafhankelijkheid en schending van de kernwaarde deskundigheid levert naar oordeel van de raad ook een schending van de kernwaarde integriteit op. Ook heeft verweerder zijn integriteit op het spel gezet en dat alles in onbetamelijk. Hierbij lijkt de raad het *‘niet integer en daarmee onbetamelijk’* handelen te koppelen en gelijk te stellen aan de schending van de kernwaarde integriteit. In elk geval worden alle deze begrippen op een hoop gegooid.

7) Op het eerste gezicht een vanzelfsprekende overweging en niets nieuws onder zon. Uit de Memorie van Toelichting volgt immers dat het belang van een goede rechtsbedeling is te zien als een kerndoel, waaruit de kernwaarden voortvloeien.⁴ Toch lijkt de zinsnede – waarin de raad het integer handelen en (een deel van) de tuchtnorm van art. 46 Advocatenwet koppelt – na tweede lezing van deze beslissing wel enigszins verwarrend. De raad lijkt hier immers de kern-

1 Hof van Discipline, 3 juli 2019, ECLI:NL:TAHVD:2019:43.

2 Zie de annotatie van T.J. Roest Crolius bij ECLI:NL:TAHVD:2022:135 in «TT» 2022/47, afl. 4.

3 r.o. 6.2.

4 *Kamerstukken II* 2009/10, 32 382, nr. 3, p. 7.

waarde integriteit en (on)behoorlijk handelen (in de zin van de tuchtnorm ex art. 46 Advocatenwet) op één lijn te stellen.

8) Is het niet zo dat de brede tuchtnorm ex art. 46 Advocatenwet *mede* doch niet uitsluitend omvat de kernwaarde integriteit?

9) Dat integriteit een belangrijke kernwaarde, zo niet de belangrijkste kernwaarde is, zoals het hof in 2019⁵ oordeelde is als gesteld zondermeer begrijpelijk. Echter, door de kernwaarde integriteit thans als *essentiële* kernwaarde te kwalificeren, zoals het hof in zijn beslissing ECLI:NL:TAHVD:2022:135 doet, lijken de andere kernwaarden overbodig te zijn geworden. Dit lijkt in tegenspraak te zijn met de Memorie van Toelichting⁶ waarin wordt gesteld: *'De kernwaarden vormen de basis van het bijzondere karakter van het beroep van de advocaat.'* (kernwaarden, meervoud, NdL).

10) Uit de Memorie volgt ook dat de bepaling van art. 10a Advocatenwet en met name de redactie van dat artikel de basisnorm van het belang van de goede rechtsbedeling weerspiegelt waaraan de vijf kernwaarden zijn gerelateerd, en weerspiegelt daarmee ook het handelen van de individuele advocaat.⁷ Het lijkt geenszins de bedoeling te zijn geweest van de wetgever om één kernwaarde, de kernwaarde integriteit, boven de andere kernwaarden te stellen.

11. In de onderhavige beslissing brengt de Raad van Discipline het belang van integriteit tot uitdrukking door te oordelen dat de schending van de kernwaarde onafhankelijkheid *per se* een integriteitsschending oplevert. De Raad van Discipline oordeelt in r.o. 5.12, zoals hiervoor aangehaald, dat door een schending van de (in dit geval) zakelijke en financiële onafhankelijkheid verweerder niet *integer* heeft gehandeld. Met andere woorden: in geval van een schending van de kernwaarde onafhankelijkheid is er sprake van niet-integer handelen en dat levert (in dit geval) per definitie een schending van de kernwaarde

integriteit op.⁸ De raad oordeelt dat er sprake is van handelen in strijd met meerdere kernwaarden (onafhankelijkheid, integriteit, deskundigheid). Kortom: de kernwaarde integriteit is de brede, zo niet enige kernwaarde van de advocatuur waar de andere kernwaarden in onder dienen te worden gebracht en deze kernwaarde staat gelijk aan het begrip 'integriteit'.⁹ Ik kan mij niet vinden in deze hiërarchie van kernwaarden en ik meen dat dit ook niet de bedoeling van de wetgever is geweest. Ik deel de mening van Roest Crollius¹⁰ dat er geen rangorde bestaat tussen de kernwaarden ex art. 10a Advocatenwet. Ik deel echter zijn mening niet dat er voor het aanbrengen van een rangorde tussen de kernwaarden *'wat valt te zeggen'*. Ten onrechte wordt door de raad in de onderhavige beslissing een hiërarchie aangebracht tussen de kernwaarden en daarnaast, ook ten onrechte, wordt er een koppeling tussen integriteit en de betamelijkheid (de tuchtnorm) aangebracht.

12. De Wolff¹¹ wijst er op dat de koppeling tussen integriteit en de tuchtnorm leidt tot onduidelijkheid en ik deel haar mening. De Wolff noemt integriteit geen juridisch concept, maar een morele opdracht om tot een *'eerlijke en zuivere afweging van waarden en belangen'* te komen.¹² Het hof lijkt de kernwaarde integriteit echter anders in te vullen en veeleer niet-integer handelen en onbehoorlijkheid te koppelen.

13. Terug naar de onderhavige beslissing. Mijn bezwaren tegen deze beslissing van de raad zien niet op het oordeel van de raad in de concrete zaak. Mijn punt is dat de tuchtrechter door in de motivering van het oordeel steeds aan de kernwaarden te refereren bij de maatregeloverwegingen en de kernwaarden te koppelen aan integriteit of integer handelen of integere beroepsuitoefening, het begrip integriteit daarmee doet devalueren.

8 Ik deel te dien aanzien de annotatie van mr. T.J. Roest Crollius bij ECLI:NL:TAHVD:2022:135 in «TT» 2022/47, afl. 4.

9 Zie: Prof. mr. D.J.B. de Wolff, *Kernwaarden van de advocatuur*, Wolter Kluwer Deventer 2020, p. 22.

10 Mr. T.J. Roest Crollius annotatie bij ECLI:NL:TAHVD:2022:135 in «TT» 2022/47, afl. 4.

11 Prof. mr. D.J.B. de Wolff, *Kernwaarden van de advocatuur*, Wolter Kluwer Deventer 2020, p. 99.

12 Idem.

5 Wederom: ECLI:NL:TAHVD:2019:43.

6 *Kamerstukken II* 2009/10, 32 382, nr. 3, p. 7.

7 *Kamerstukken II* 2009/10, 32 382, nr. 3, p. 7.

De meerwaarde van de in wet opgenomen kernwaarden is wat mij betreft nu juist dat de kernwaarden een handvat zijn voor nadere duiding van voor de advocaat geldende normen die niet statisch zijn maar juist steeds in ontwikkeling zijn, die aangevuld kunnen worden met nieuwe normen of juist kunnen duiden wat er in een specifiek geval 'mis is gegaan'. Kernwaarden dienen om de (tuchtrechtelijke) norm (nader) te formuleren. Echter, integriteit is geen norm. En nu lijkt integriteit, de kernwaarde integriteit en de tuchtnorm ex art. 46 Advocatenwet een haast onontwarbare kluwen wol te zijn, waarbij al deze kwalificaties op één spreekwoordelijke grote hoop worden gegooid om op eenvoudige wijze de hoogte van de maatregel te motiveren. Zulks ten detrimente van de kernwaarden (meervoud).

14. Houdt de hiervoor aangehaalde rechtsoverweging van de raad in navolging van het hof (in bijvoorbeeld ECLI:NL:TAHVD:2022:135; ECLI:NL:TAHVD:2019:43) nu in dat *niet* onbehoorlijk handelen *altijd* (wel) integer handelen is? Is het bijvoorbeeld ook mogelijk om te handelen in strijd met hetgeen een behoorlijk advocaat betaamt en toch integer te handelen? En is integer handelen in zin van de kernwaarde beperkt tot de tuchtrechtelijke norm die is overtreden? Of betekent deze rechtsoverweging in feite dat naar het oordeel van het hof de overige kernwaarden overbodig zijn?¹³ Is 'integriteit' hetzelfde als de kernwaarde integriteit? Is een schending van 'integriteit' altijd gelijk aan de schending van de tuchtnorm ex art. 46 Advocatenwet? Of kan een advocaat tegelijkertijd in strijd met de tuchtnorm en toch integer handelen en vice versa?

15. Ik geef een voorbeeld. Een advocaat stuurt een bericht aan de rechtbank en vergeet het e-mailadres van de advocaat van de wederpartij in de CC van het bericht op te nemen. De advocaat vergeet dit oprecht en echt per ongeluk. Dan handelt deze advocaat zeer waarschijnlijk in strijd met de kernwaarde integriteit en aldus in strijd met de norm van art. 46 Advocatenwet. Maar is deze advocaat derhalve ook niet *integer*? Of is

zijn beroepsuitoefening dan direct niet integer en/of onbetamelijk?

16. Ik spreek hier de hoop uit dat het hof meer duidelijkheid zal scheppen over de koppeling dan wel het verschil tussen het begrip integriteit, de kernwaarde integriteit en de tuchtnorm ex art. 46 Advocatenwet. Wordt vervolgd.

Mr. N.A. de Leon-van den Berg
Advocaat bij Advocatenkantoor De Leon en
hoofdredacteur van Tijdschrift Tucht recht.

11

Schone schijn; belangenverstremgeling bij overstappende advocaat

Raad van Discipline
24 oktober 2022, 22-349/A/A,
ECLI:NL:TADRAMS:2022:210
(mr. P.M. Wamsteker, mr. A.Ch.H. Franken,
mr. J.C. Ellerman)
Noot Mr. J.W.H. Oudelaar

Advocatentucht recht. Geheimhouding. Belangenconflict. Overstappende advocaat.

[Gr 15]

Vervolg op Zwitserse Overstapper, HvD 13 december 2019, ECLI:NL:TAHVD:2019:235. Overstappende advocaat dient rekenschap te geven van de schijn van belangenverstremgeling conform de aanbevelingen uit voornoemde uitspraak. Beoordeling geschiedt naar concrete omstandigheden van het geval. Ofschoon aanbevelingen niet zijn nageleefd, is er geen sprake van verwijtbaar handelen in de zin van art. 46 Advw.

[klagers] gemachtigde: mr. C. Hellingman over:
[verweerder]

Raad:

1. Verloop van de procedure

Op 6 oktober 2021 hebben klagers bij de deken van de Orde van Advocaten in het arrondissement Amsterdam (hierna: de deken) een klacht ingediend over verweerder.

13 Bannier en Fanoy, *Beroep: Advocaat*, Wolter Kluwer Deventer 2018, p. 19; integriteit is de enige kernwaarde.